

PERISKOP

FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 32, 2024

“Føroysk listasøga í dag”

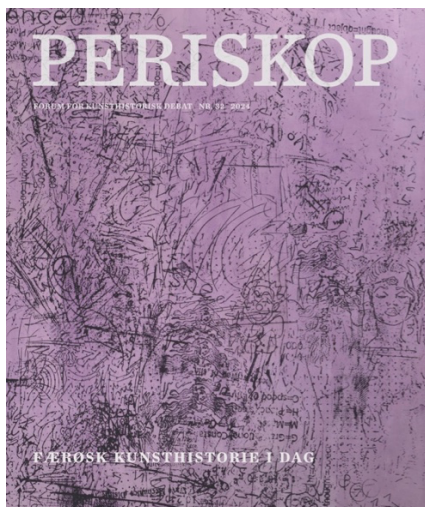
Heiti: “Kroppur og heim: Samráðing av skyldskapi í Babyboom eftir Astrid
Andreasen”

Høvundur/høvundar: Lotte Nishanthi Winther

Blaðsíðutal: 80-84

Dagfesting: 31.10.2024

DOI: 10.7146/periskop.v2024i32.150462

Kroppur og heim

Samráðing av skyldskapi í *Babyboom* eftir Astrid Andreassen

Føroysk myndlist hevur ymisk sløg av yvirlitsverkum (Winther 2014, 4). Í hesum yvirlitum¹ eru nakrar lista-søgur væl etableraðar. Tað eru serliga tær, har listafólkini gjøgnum modernismunar hugmyndir um tað ektaða og upprunaligheit gera føroysku náttúruna til eitt ferðamál fyri siðingar- og rannsóknarferðir (Sven Havsteen-Mikkelsen) ella forteljingar um heimstaðin (Sámal Joensen-Mikines).²

Aðrar listasøgur eru ikki eins væl lýstar. Tað eru til dømis tær, har listafólkini mótsatt venda sær burtur frá náttúruni í landinum og halda fast við at skapa evnisli-gar ella hugtaksligar kanningar av tí poetiska í abstrakta verkinum (Hansina Iversen). Í hesum føroysku listasøgu-num er *Babyboom* (1997) [1] eftir Astrid Andreassen eitt verk, sum er, um ikki beinleiðis kanoniserað, ikki ókent, og sum er vert at endurvitja. Í hesi ritroynd fari eg tí at hyggja nærri eftir, hvussu verkið á ymsar hættir samráðist um skyldskap í seinmodernitetinum.

Babyboom

Babyboom er samansett av 26 bundnum skipstroyggjum við hvør sínum mynstri. Verkið er bundið við brúnari, ljósari og litaðari ull. Garnið er úr spinnarínum hjá Monu Olsen í Klaksvík, har føroysk ull bleiv spunnin við gomlum, enskum maskinum í tíðarskeiðinum 1997-

2000.³ Uppheingingin av verkinum knýtur troyggjurnar saman á rað í eina loddrætta og vatnrætta uppseting. Sterku, litaðu økini á verkinum spegla fasadulitirnar í einari siðbundnari, føroyskari bygd.⁴ Á henda hátt vísir verkið á kropp og heim á bæði ein ítøkiligan og hugflo-ygdan máta. Andreassen bant *Babyboom* í síni egnu stovu, og eftir eitt hálv ár bleiv verkið sett saman og er 260 x 160 cm stórt. Við at nýta skipstroyggjur sum bygnað, vísir listakvinnan bæði á gerandislutir og lokalsøgu. Hetta er ein arbeiðsháttur, sum hon eisini hevur brúkt í verkinum *Palleba* frá 1997, ið hongur á Røktarheiminum á Mørkini, og sum umskapar skóleistar til eina stílførða fólkamongd.

Feministisk praksis

Listaummælarin Trine Rytter Andersen (2006) sær praksisina hjá Andreassen úr einum feministiskum sjónarhorni, har hon koblar ótryggu livikorini, sum tað at vera fulltíðarlistafólk ber við sær, til lívið sum mamma. Úr hennara sjónarmiði hevur yrkið hjá Andreassen trý spor: myndlist, sniðgávu og vísindaliga tekning. Í lang tíðarskeið setur Andreassen sín leiklut sum listafólk saman við einum arbeiði sum løntakari, og sum heild hava føroysku listakvinnurnar havt meiri trupult við at vekja profes-ionellan áhuga og koma fram uttan fyri Føroyar í mun til mannligu starvsfelagar sínar (6). Av listakvinnuni sjálvari

[1] Astrid Andreasen:
Baby Boom, 1997.
Bundnar ulltroyg-
jur, 258 x 159 cm.
Listasavn Føroya.
© Astrid Andreasen.

verður *Babyboom* tulkað sum eitt verk, sum lutvíst – gjøgnum heitið – fagnar høga burðartalinum í Føroyum, og lutvíst vísir eina óhátíðarlíga viðurkenning av, at bundnar tryggjur virka sum eitt slag av ”tjóðarbúna”, ið fylgir føroyinginum úr vøggju í grøv (92). Ein tjóðarbúni, sum gjøgnum ættarlið er skaptur av kvinnum heima við hús og er virkaður til av kvinnum, ið hava arbeitt við ráevninum og gjørt garn. Men eisini ein tjóðarbúni, sum í takt við broyttu arbeiðsumstøðurnar hjá kvinnum og digitala lívið hjá yngri ættarliðum í minni mun verður dyrkaður sum (lista)handverk. Sum framhald av hesum er *Babyboom* eisini ein fagnaður av serliga virkseminum hjá Monu Olsen sum kvinnuligur garnframleiðari.

Tjóðskaparligi karmurin

Í 2006 bleiv *Babyboom* selt til almenna savnið á Listasavni Føroya, har tað hongur í føstu framsýningini. Tjóðskaparligi karmurin av verkinum verður eisini undirstrikaður í tekstinum, sum í lètuni hongur undir liðina á verkinum í føstu framsýningini á Listasavni Føroya. Her verður greitt frá um *Babyboom* við støði í søguni hjá tilfarinum - ull - sum her verður sæð sum nakað serliga føroyskt: ”Sjómenn eru ofta í skipstryggjum, tí tær halda væl upp á hitan. Eitt úrval av mongu, serstøku mynstrunum sæst í bundna verkinum eftir Astrid Andreassen, *Babyboom*, ið er sett saman av nógvum samanbundnum tryggjum.”⁵

Men verkið er ikki einans knýtt at eini tjóðskaparligari frásøgn umvegis tilfarið. Listakvinnan greiðir sjálf frá, at hon við heitinum *Babyboom* sipar til fruktbara kvinnukroppin og serliga *føroyskar* kvinnukroppar, av tí at føroyska burðartalið er væl hægri enn í hinum norðurlondunum.⁶ Eg ynski tó at bjóða tí tjóðskaparligu fatanini av verkinum av og kannaður kensluligar logikkir og samfelagsligar samhangir, sum verkið vísir á. Í árunum 1973-2020 vóru Føroyar nevniliga *eisini* tað landið, sum tók ímóti størstu mongdini av tvørtjóða ættleiddum børnum í mun til fólkatalið (DIA 2022). Flestu børnini eru komin úr India, Kolumbia, Suðurkorea og Etiopia, men tað búgva børn úr í alt 28 ymsum londum í føroyska samfelagnum í dag.

Kámur skyldskapur

Í einum seinkapitalistiskum ídnaðarsamfelag sum tí føroyska er føroyska tryggjan gjørd almenn bæði sum handarbeiði, tinganest, nostalgi og siðaarvur. Eggjað av tryggjunum og tilsipingunum um ”heim” í *Babyboom*, kann eg ikki lata vera við at spyrja, hvørjir kroppar og andlit búgva í teimum mongu tryggjunum. Hvussu eru tey rasugjørð? Hvønn skyldskap útrykkja tey, og hvør skyldskapur verður viskaður burtur við andlitsleysu figurinum?

At fáa brúnu og svørtu skyldskapur sínar viskaðar burtur og býttar um við hvítar skyldskapur eru umstøður, sum tvørtjóða ættleidd børn liva við og ímóti. Hesar umstøður taka samstundis støði í eini samráðing við normar og frásøgur um skyldskap í meirilutasamfelagnum. Í Føroyum er fatanin av ætt fyri tað mesta tann hvíta kjarnufamiljan. Men í einum samfelag, har brúnur skyldskapur sjáldan verður tikin upp alment, kann eitt verk sum *Babyboom* – hóast (hvítu) tjóðskaparfrásøgnina hjá verkinum – í roynd og veru vera við til at sjónliggera frásøgur um brúnan skyldskap. Andlitsleysu skapini í *Babyboom* vísa okkum eingi andlitsbrá. Har eru hvørki kinnabein, varrar, eygnaskap ella móðurmerki, ið kunnu vísa eitt andlit á einum menniskja. Men hóast alt – ella heldur á tann hátt – skilji eg øll hesi ”ikki-brá” í verkinum sum eina mynd av burturviskaðum skyldskapi.

Skandinaviski ættleiðingarkritikkurin hevur í nógv ár gjørt vart við tær ideologiir og rasustrukturarnar, sum uppbyggja fyrbrigdið ”tvørtjóða ættleiðing”.⁷ Í hesi samansettu skipanini verða skyldskapur lagdir í oyði, lagdir aftrat og samráddir; brúnir og svartir kroppar og umsorganarforstálsis verða viskað burtur av hvítum eftirliti og hvítum umsorganarforstálsis. Í hesum samhanginum snýr kritikkurin av tvørtjóða ættleiðing seg ógvuliga lítið um, hvørt einstaki, hvíti danin ella føroyski ættleiðarin er eitt gott ella ringt foreldur ella omma ella abbi. Kritikkurin setur í staðin fokus á skipað viðurskifti, sum í stóran mun eru galdandi fyri tvørtjóða ættleiðingar við norðurlenskum móttakaralondum. Umstøður, har brúni kroppurin tingast um rasu, skyldskap, mentanarlig tilknýti,

samleika og ivasom játtanarskriv frá lívfrøðiligum familjum. Bygnaðarligu viðurskiftini kunnu roynast sum misur av samleika, upprunamáli, mentan og sambondum við lívfrøðiligu ættina. Kortini peika hesar umstøðurnar á, at ættleiddi persónurin einaferð búði í einum øðrum landi, hevði eitt annað navn, ein annan átrúnað og ein annan ríkisborgaraskap. Broytingar í hesum viðurskiftum verða gjørdar ígjøgnum ættleiðingarskipanina og umskapast til nýggj felagskor fyri tvørtjóða ættleiddar persónar í danska og føroyska vælferðarstatinum og tess hugsjón av familju.⁸

Óútfoldaður samleiki

Tað er hugvekjandi, tá eitt feministiskt grundað verk sum *Babyboom* knýtir træðrir til onnur, feministisk orðaskifti, ið annars ikki hava vakt stóran ans. Orðaskifti, ið snúgva seg um gjørdan móðurskap, børn, rasialisering og skyldskap. Tað er ómøguligt at sundurskilja eina listafrøðiliga greining av verkinum frá míni egnu bakgrund. Eg minnst ikki, nær føroyski abbi mín, ikki hevur sett sína føroysku ætt og fosturlandskærleika hægri enn mína asiatisku ætt og uppruna. Føroyska náttúran er eisini vorðin eitt einastandandi stað at vera fyri meg, ikki minst tí hon ongantíð spyr, hvar eg komi frá. *Men mítt samband við føroysku náttúruna* og mentanina hevur kostað mær mín upprunaliga skyldskap, tilhoyrissambond og kenslu av landsløgum í suðurheiminum.

Venda vit eygnakastinum aftur til *Babyboom*, eru kropparnir bundnir saman og samanbundnir. Í míni tulkning av tí ótilgjørda og lágmæлта málinum hjá listaverkinum gerast troyggjurnar tekn fyri kroppar, sum bæði eru horvnir og ósjónligir, og sum ikki eru kropsliga til staðar í verkinum. Samstundis eru tað kroppar, sum eins og litirnir og tað tilfarliga í garninum eru heitir, brúnir og treystir. Kropparnir eru ikki har, men troyggjurnar vísar okkum um, at teir *kundu* verið har. Tómu troyggjurnar endurgeva symbolskt ein óútfoldaðan samleika, tvs. ein samleika, sum einaferð var til við upprunanøvnum, upprunaskyldskapi og afturkenniligari spegling í andlitsbráum hjá øðrum fólkum, men sum ongantíð kann útfold-

ast í einum lívsspori, tí privatupplýsingar ella skyldskapur ikki finnast ella ikki eru atkomandi í eini samfelagsskaptari, tvørtjóða ættleiðingarskipan.⁹

Brún heimligheit

Manglandi afturkenning av rasu ella uppruna eru korini fyri brúnar kroppar í einum samfelag, har meirilutin er hvítur, og har brúni skyldskapurin hjá einstaklinginum er horvin. Men við einum nágreiniligum og hugfloygdum máli vísir *Babyboom* ein felagsskap av kroppum, sum eru samanbundnir, ein felagsskap við avbyrgdum, brúnum kroppum, men eisini ein felagsskap við *lívsmeigi*, sum vísir aftur á fruktabaru møðurnar, sum hava borið og átt børn síni. *Babyboom* vísir samstundis á, hvussu intimitetur og umsorgan eru í *útvæksling við normativu og tjóðskaparligt* grundaðu ímyndirnar av skyldskapi. Í hesi tulkning kann verkið sigast at ímynda ein alternativan felagsskap til hvítu tjóðina ella hvítu kjarnufamiljuna, nevnliga ein felagsskap millum tvørtjóða ættleidd fólk.

Babyboom er bert eitt av mongum verkum, ið geva høvi at kanna treytirnar fyri brúna heimligheit. Brún heimligheit er mítt egna hugtak fyri tilfarligu og kensluligu treytirnar, sum skapa ímyndir um heim og tilhoyrsforhold fyri tvørtjóða og tvørrasuaættleidd fólk í Norðurlondum. Brún heimligheit lýsir tað at vera ímillum fremmandagerð og tvungna samlíking inn í ein hvítan, tjóðskaparnorm, men eisini ymsar mátar at endurstovna tey sambond, sum tvørtjóða ættleiðing hevur roynt at burturbeina. Hendan endurstovnan kann millum annað vera at skapa eitt samanhagandi mál fyri mistar og eftirgjørdar skyldskapur ella at finna aðrar inngangir til kærleikslogikkir og økokritikk við støði í sjónarhornum úr suðurheiminum. Við at kanna, hvussu brún heimligheit kemur til sjóndar í (ella kann viðgerast í samband við) listaverkum, verður tað gjørligt at endurhugsa, hvussu rasa verður umboðað, umfram alheimsmaktdynamikkir og tjóðskaparligu karmarnar í listasøguni, sum alt ov ofta verða góðtiknir uttan spurnartekin.

Føroyskað hevur Beinir Bergsson

VIÐMERKINGAR

- 1 Orðið "yvirliit" verður her nýtt fyri enska orðið "survey".
- 2 Her hugsi eg m.a. um málningarnar Kirkjugarðurin, Tórshavn (1931) eftir Sven Havsteen-Mikkelsen, sum er í samlingini hjá Bornholms Kunstmuseum, og Mykinesbygd, gráveður (1955) eftir Sámal Joensen-Mikines, sum er í samlingini hjá Statens Museum for kunst og kann síggjast á SMK Open: <https://open.smk.dk/artwork/image/KMS4911>.
- 3 Takk til undirvísara og granskara Olgu Biskupstø frá Fróðskaparsetri Føroya fyri upplýsingar um framleiðsluna hjá Monu Olsen og til lærara Nitu Næs frá Hvalbiar skúla fyri umsorganarfulla útveksling av føroyskum royndum við skyldskapi.
- 4 Samrøða við Astrid Andreasen, 7. mai 2024.
- 5 "Uld og strik", framsýningartekstur, Tórshavn: Listasavn Føroya, u.d. (vitjað marts 2023).
- 6 Samrøða við Astrid Andreasen, 10. maj 2024. Sí eisini Trine Rytter Andersen (2006, 93).
- 7 Eg vísi her til tilfar eftir ættleiðingargranskara Lene Myong (t.d. Myong 2009) og til arbiðið hjá listakollektivinum UFO við einari ættleiðingarkritiskari ástøðislæru (Myong 2024). Sí eisini Tobias Hübinette (2021) og Kasper Eriksen (2024).
- 8 Ikki útgivin Skype-samrøða um hol í skyldskapsforstáilsum millum ættleiðingargranskara og professara Lene Myong og undirritaða. Samrøðan er ein partur av mínum estetiskt eksperimenterandi og ólidna myndaprojekti, sum eg arbeiði við, The Welcome House Project. Partar av verkætlanini eru lidnir og tóku stað í heimi mínum í Keyptmannahavn (2018) og vendi sær til "ikki-tvørtjóða" ættleiddar grannar (sí eisini Mencke 2021).
- 9 Tann 16. Januar 2024 steðgaðu tvørtjóðaættleiðingar til Danmarkar og Føroya, tí einasta samskiftisskrivstovan í londunum, DIA, fyríbils lat aftur. Í samband við afturlatingina hevur ráðharrin í almanna- og bústaðarmálum upplýst, at tað skal "[...] vera tann neyðuga trygdin fyri, at ættleingin verður gjøgnumförd á ordiligan hátt í mun til lívfrøðiligu foreldrini [...]" (Brønd og Holmbo 2024).

BÓKMENTALISTI

- Andersen, Trine Rytter. 2014. *Fisken i dukkevognen – Et portræt i ord og billeder af Astrid Andreasen, billedkunstner, designer og videnskabelig tegner*. Tórshavn: Forlaget Støplum.
- Brønd, Jacob Nagstrup og Mikael Dynnes Holmbo. 2024. "36 par på venteliste: Danmarks eneste internationale adoptionsbureau lukker". *Avisen Danmark*, 16. januar 2024. <https://avisendanmark.dk/danmark/adoptioner-til-danmark-stopper-efter-sanktioner> (seinast vitjað 15. mai 2024).
- DIA. 2022. "DIA besøger Færøerne". <https://d-i-a.dk/nyhed/dia-besoeger-faeroerne> (seinast vitjað 12. mai 2024).
- Eriksen, Kasper. 2024. *A Scandinavian way of Adoption? A comparative historical study of transnational adoption in Denmark, Norway, and Sweden during the late half of the 20th Century*. Ph.d.-afhandling. Odense: Syddansk Universitet.
- Hübinette, Tobias. 2001. "The Birth and Development of Critical Adoption Studies from a Swedish and Scandinavian Lens". *Adoption & Culture*, 9(1): 34-38. <https://doi.org/10.1353/ado.2021.0003>
- Mencke, Mathias Sonne. 2021. "Fra humanitær hjælp til moralske skrupler: Er adoption fra udlandet et overstået kapitel?". *Kristeligt Dagblad*, 20. marts 2021. [kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/fra-humanitaer-hjaelp-til-moralske-skrupler-er-adoption-fra-udlandet-et-overstaaet-kapitel](https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/fra-humanitaer-hjaelp-til-moralske-skrupler-er-adoption-fra-udlandet-et-overstaaet-kapitel) (seinast vitjað 15. mai 2024).
- Myong, Lene. 2009 *Adopteret. Fortællinger om transnational og racial tilblivelse*. Ph.d.-afhandling. Emdrup: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- . 2011. "Raciale stillheder". *Nordiske Udkast* 39(1): 119-26. <https://doi.org/10.7146/nu.v39i1.134479>
- . 2024. "UFOlab aktivisme Unidentified Foreign Objects (Introduction)". *Kunsten som Forum* nr. 16: 4. København: Billedkunstskolernes Forlag.
- Winther, Lotte Nishanthi. 2014. "Gisp! – billeder der fortæller". I *Gisp!* (udstillingskatalog), red. Sif Gunnarsdóttir, 4-5. Tórshavn: Nordens Hus.